

[B] **WAAR IS DE TOEKOMST?
EEN GESCHIEDENIS VAN DE
KLASSIEKE-MUZIEKCULTUUR IN NEDERLAND**

“Een rijk boek over een rijke cultuur”, belooft het omslag van *Van Mengelberg tot meezing-Mattheus* een door Emile Wennekes samengestelde bundel opstellen. Enerzijds geven de 21 verhandelingen een vogelvluchtperspectief van de klassieke-muziekcultuur in Nederland. Anderzijds heeft het huidige gure culturele klimaat in de Lage Landen de samensteller en de schrijvers ertoe gebracht nogmaals – en wellicht ten overvloede – de waarde en de rijkdom van deze klassieke-muziekcultuur te presenteren.

Van Mengelberg tot meezing-Mattheus kiest bij de behandeling van de Nederlandse klassieke-muziekcultuur niet voor een chronologische opbouw, maar focust op vier gebieden: Hoofdrospelers, Orkesten & Ensembles (plus de korpsen), Festivals & Instituten (of Instituties) en Nationale versus Internationale Ontwikkelingen.

Wennekes begint bij Mengelberg en brengt naast alle positieve verdiensten van deze dirigent ook negatievere aspecten voor het voetlicht. Hetzelfde geldt voor de Utrechtse vete tussen aartsrivalen Pijper en Van Gilse, een karaktermoord die meer slachtoffers dan opbrengsten kende.

Tot de hoofdrospelers rekenen de schrijvers natuurlijk Bernard Haitink en Peter Schat. Verder duiken in vele opstellen Louis Andriessen, Michiel van der Aa en Gustav Mahler op. Laatstgenoemde heeft immers een onlosmakelijke en wereldwijd vermaarde band met het Concertgebouworkest. Vanzelfsprekend wordt een heel artikel aan deze bijzondere relatie gewijd.

De band tussen Franz Liszt, het Lisztconcours en de relatie met Leiden en vooral Utrecht wordt evenwel niet of nauwelijks aangeoerd. Ook Simeon ten Holt, één van de wereldwijd meest geliefde Nederlandse componisten van de twintigste eeuw, blijft verrassend onbesproken. Mooi is dan weer wel hoe de schrijvers theatermakers Pierre Audi en Ivo van Hove opvoeren als sleutelfiguren en hoe er – weliswaar wat karig – ook dwarsverbanden worden getrokken met literatuur, beeldende kunst en film.

Een muziekcultuur bouw je niet alleen met hoofdrospelers: een paar conservatoria en een

Janine Jansen, Foto Felix Broede.

handvol topdirigenten. Er moet ook groei van onderaf zijn. Wennekes toont aan dat dankzij het bestaan van grote orkesten (zoals het Concertgebouworkest en het Metropole Orkest,...) leden daarvan zelf ensembles oprichten die zich focussen op kamermuziek of nieuwe muziek voor kleine bezetting. Dat leidt weer tot nieuwe composities voor die bezettingen. Die synergie geldt ook de harmonie-, fanfare- en brassbandkorpsen die in Brabant, Friesland en Limburg welig tieren en voorzien in muzikale vorming vanaf jonge leeftijd.

Daarmee raakt Wennekes met zijn publicatie een integraal onderdeel van een muzikale cultuur. Als die levensvatbaar wil zijn, is een wisselwerking nodig tussen professionele muzikanten die verder kijken dan alleen het symfonische werk en amateurmusici die stukken uitvoeren die uitstijgen

boven de geijkte mars of wals. Dat is goed voor de muzikale gemeenschap en daarmee haar cultuur.

Nederland kent een lange traditie van festivals die gaat van het Holland Festival tot het Festival Oude Muziek en het Wereld Muziek Concours. De typisch Nederlandse institutionalisering van de muziekcultuur levert hier een winst op: internationaal hoog aangeslagen artiesten doen speciaal voor deze festivals ons land aan. Het World Minimal Music Festival van Het Muziekgebouw aan 't IJ wordt jammer genoeg niet genoemd – nochtans was de internationaal vermaarde Steve Reich daar in 2011 de hoofdgast. De Edisons, de oudste muziekprijzen in Nederland, zijn ook zo'n instituut in de klassieke wereld. Ze wijzen de consument de weg in een overvloed van uitgaven. Dat doen ook klassieke-muziektijdschriften en tegenwoordig komen daar blogs bij en media als iTunes of Spotify. Een artikel daarover had niet misstaan in deze bundel, net als een opstel over de rol die de opgenomen muziek speelt in de hedendaagse muziekbeleving en in de muziekpraktijk.

De hedendaagse technologie komt er in haar geheel wat bekaaid vanaf. Wennekes zelf wijdt één opstel aan de elektronische muziek in Nederland. Wie die wil horen, wordt verwezen naar de uitmuntende box-set *Early Dutch Electronic Music from Philips Research Laboratories, 1956-1963*. Een inbedding in de Europese ontwikkelingen (BBC, ARCAM, Düsseldorf) van toen en een link naar het heden in Nederland met STEIM en multimediaal componist JacobTV hadden de belangrijke rol van het Philips Lab echter nog wat meer recht gedaan.

Met zijn bundel opent Wennekes een hele waaier aan onderwerpen, maar hij laat alles ook weer samenkomen. Na een vroeg artikel over “De Beiaard” volgt later een stuk over de improvisaties voor orgel op het Internationaal Orgelfestival Haarlem. Zonder dat festival zou er geen sprake zijn van het Britse initiatief Spire, waar organisten en elektronische muzikanten in dialoog gaan. Maar daarover lees je geen woord. Misschien wreekt de Nederlandse focus van deze bundel zich hier dan toch een beetje.

Als het over klassieke popsterren gaat, wordt de violiste Janine Jansen dan weer wel afgezet tegen haar Britse collega Vanessa Mae, zij het

ietwat seksistisch. De mannen worden immers niet genoemd, er is alleen op de dames gefocust. Alsof het erom gaat hoeveel blote huid zij op foto's laten zien. Overigens: die mensen kunnen spelen. Dat ze er goed uitzien, is mooi meegenomen. Het is toch niet zo bezwaarlijk hun *looks* te gebruiken om de verkoop van hun muziek te stimuleren?

In dat verband: deze bundel blijft vaak hangen in de elitaire tegenstelling tussen enerzijds hogere en fijnbesnaarde, zogeheten écht klassieke muziek en anderzijds artiesten als André Rieu en Janine Jansen, of de bij duizenden verkochte cd's van Het Kruidvat. Nochtans is ook dat klassieke-muziekcultuur. Van André Rieu is het een kleine stap naar de meezing-Mattheus, een initiatief waarbij wordt meegezongen met de Mattheus-passie van Bach. Is dat "heiligschennis"? Op de Londense Proms-concerten wordt al jaren uit volle borst meegezongen en in de tijd waaruit vele klassieke werken stammen, kevelde men zelfs vrolijk door de uitvoeringen heen. Natuurlijk is er niets mis mee om mensen op diverse en hedendaagse manieren in aanraking te brengen met de klassieken. Dario Fo en Pierre Audi doen in het theater niets anders dan klassiekers updaten. Waar blijft de klassieke-

muziekwereld? In Engeland hoor je Boulez en Penderecki in de H&M en bij McDonald's. Het zou ook in Nederland mogen.

In *Van Mengelberg tot meezing-Mattheus* glimt de Nederlandse klassieke-muziekcultuur, maar het gaat alleen om wat was, wat nu nog is en wat behoud verdient. Dat is het grootste gebrek van deze bundel. Je leest niets over de nieuwe vormen van klassieke-muziekcultuur, zoals geluidskunst of de avonden die Gaudeamus Muziekweek / PUMP, DNK en SMART Project Space organiseren. Toch zijn ook dat producten van diezelfde klassieke-muziekcultuur.

SVEN SCHLIJPER

EMILE WENNEKES (RED), *Van Mengelberg tot meezing-Mattheus. Klassieke-muziekcultuur in Nederland*, Athenaeum-Polak & Van Genneep, Amsterdam, 2011, 229 p.